

EDITORIAL

El Grup d'Estudis d'Esplugues (GEE) treballem intensament en les bases fundacionals de l'entitat, com ja hem anat dient i demostrant en moltíssimes ocasions.

Però de cap manera podem ser aliens a totes les altres realitats que ens envolten.

Ens preocupen les guerres, encara que llunyanes, que maten els més innocents i que destrueixen cultures, patrimoni, costums i aniquilen pobles sencers en nom de velles rancúnies i de decisions mal preses.

De la mateixa manera les injustícies socials que tenim a tocar de casa nostra, de les quals són víctimes els infants com a efecte de la precarietat en què viuen els adults que són els seus responsables.

El degoteig constant d'immigrants que arriben a totes les costes europees venuts per màfies incontrolades són la imatge del desconsol i del dolor més absolut.

El desemparament dels més desfavorits que pateixen els desnonaments, les injustícies salarials, i també la soledat de molts ancians.

Podríem seguir i no acabar. Tenim l'obligació moral de denunciar-ho, tot i que no és la tasca d'aquesta entitat prendre les mesures per pal·liar aquests desastres.

Però no tingueu cap dubte que si se'ns presenta l'ocasió de fer una xerrada per informar i evidenciar qualsevol succés que vulneri els drets de les persones ho farem. Com ja hem fet en alguna altra ocasió.

Ens ocupem amb convicció del compromís que va adquirir fa més de 25 anys el GEE, aquesta és la nostra gran tasca i el nostre rept.

La Junta actual treballa de forma unida i coordinada per arribar a tots vosaltres des de tots els àmbits que ens permeten les tecnologies actuals. Però seguim creient en la proximitat quotidiana que ens permet copsar l'estat de les persones de forma irrefutable.

HISTÒRIA D'ESPLUGUES

Mestre Joan Tomàs i Parés

Un patriota català al servei de la música

per Joan M. Puiggròs Modolell

Aquest any s'ha convocat la ciutadania per recordar la personalitat del Mestre Joan Tomàs i Parés, com sol ser l'actitud agraïda dels catalans que volen honorar els prohoms fidels que van esmerçar la seva vida en la recerca de melodies amagades en la variada geografia de Catalunya, que van esdevenir puntals socials en el camp de la música, del seu ensenyament, dels orfeons i grups que va dirigir, de la laboriosa tasca del la recopilació folklorista i la seva transmissió a les noves generacions i que sempre va restar fidel a Catalunya, malgrat les difícils èpoques històriques que va haver de viure.

El Grup d'Estudis d'Esplugues es va sumar a totes les iniciatives de país per honorar-lo, en una recent conferència realitzada en el Centre L'Avenç, precisament on el Mestre Tomàs va actuar entre l'any 1927- 1932 com relatarem més tard..

1. Com a persona

Va néixer a Barcelona l'any 1896 i ben aviat va iniciar els estudis musicals en l'Escola Municipal de Música barcelonina i es va integrar com a cantaire en la secció infantil de l'Orfeó Català i, més endavant, la secció dels homes.

Al mateix temps va fer experiència de la natura en l'Agrupació Excursionista de Catalunya, on es va revelar el seu profund interès per rescatar tot tipus de cançons, danses i músiques allí on hi anava.

La seva vocació musical li permeté compondre l'obra "Violes marcides", per a veu i piano, quan encara no havia acomplert els 17 anys.

Joan Tomàs i Parés

Fou l'any següent, amb 18 anys que va assolir el títol de professor de música a l'Escola Municipal i, més

endavant, el títol de mestre a l'escola Normal Superior de Mestres de Barcelona. La seva activitat es va estendre a diverses entitats musicals de Catalunya, com la seva dedicació a l'Orfeó Català abans i després de la Guerra Civil, esdevenint-ne sotsdirector a partir de 1945, si bé durant la Guerra li va significar reduir la seva activitat a escoles privades.

Fou un home vinculat a la seva vida familiar, casat amb la Trinitat Bonell i Riera, amb tres fills i deu nets.

Podem afegir la seva col·laboració en diverses entitats musicals de Catalunya, com l'Esbart Folkloric de l'Ateneu Enciclopèdic Popular, l'Esbart Català de Dansaires, l'Escola del Mar, l'Escola del Bosc, el Grup Escolar Baixeras i diverses més.

Més endavant detallarem la seva activitat relativa a l'Obra del Cançoner Popular de Catalunya en una impressionant recerca folklorista.

Va morir l'any 1967 i va rebre una gran manifestació de condol. La premsa de l'època

Mestre Joan Tomàs i Parés. Un patriota català al servei de la música

el van definir amb estimació com un home: *"modest i humil, enemic acèrrim d'exhibicionismes i espectacularitats, que havia treballat silenciosament, intensament i abnegadament al servei de la bona música..."*

2. Com a folklorista

Vulgueu prestar atenció a la foto, en plena activitat folklorista, on es veu el mestre recollint una melodia popular. Es considera al Mestre Tomàs com un dels grans recuperadors musicals de Catalunya, però primer cal aprofundir la significació de "folklorista".

L'apel·latiu de "Folklorista" prové d'aquell qui recull aquestes manifestacions del poble que no se solen manifestar obertament, sinó que romanen arraconades a l'interior de les cases o nuclis apartats.

Això vol dir que rescatar de l'oblit definitiu aquestes mostres de costums, cançons, dites, llegendes recollides, significa també recuperar aquestes traces que fan que allò que el poble ha guardat gelosament durant segles, s'incorpori de bell nou al

país evolucionat, és a dir, als nous temps. És una tasca que també es coneix com a etnologia.

Un patriota com el Mestre Tomàs, que va recórrer la geografia catalana en la recerca de melodies oblidades era una meritòria labor de recuperació de l'essència de la catalanitat que impregnava en les cançons que ell recollia. Per cert, podeu trobar la recopilació de l'Obra del Cançoner Popular al Monestir de Montserrat.

3. Com a educador d'infants i de joventut

El mestre Tomàs fou sempre un gran educador musical i en dona constància la seva labor a nombrosos col·legis, entitats, corals i diverses societats que volien educar musicalment llurs associats. Pel que respecta a la meua època d'infant recordo la gran tasca educativa musical a molts alumnes dels Jesuïtes, les sublimes cantades al cor de l'església i als comentaris lectius que presentava als alumnes.

Joan Tomàs concebia la música com un art en ell

mateix i alhora una eina pedagògica plena de possibilitats. Creia que la iniciativa i el protagonisme de l'infant eren fonamentals.

Considerava que la música podia ajudar els alumnes a entendre els temes relacionats amb la història, la geografia, les ciències socials o d'altres disciplines.

És a dir, donava diferents temes als alumnes i els infants havien de trobar una música que s'adaptés al tema tractat, com podia ser la combinació de cançons fent referència a l'aigua, als aliments, als vestits, a la naturalesa, etc. amb l'ajuda del mestre Llongueres, també professor del col·legi Sant Ignasi, al qual d'altra banda vaig conèixer.

4. Com a patriota català

El recordo com una de les experiències més sublimes de la meua infantesa, temps ja llunyans que contemplen amb força estimació la personalitat del Mestre que em va obrir una perspectiva meravellosa en el camp de la música i que ha perdurat definitivament en la meua persona.

I el presento com un patri-

Joan Tomàs. Arxiu familiar Eulàlia Tomàs

ota català, perquè la seva educació musical passava també pel reconeixement de Catalunya i el descobriment d'una realitat a infants que, com jo, eren gairebé tots castellanoparlants.

5. Com a professor en el Col·legi de Sant Ignasi (Jesuïtes de Sarrià)

La relació del mestre Tomàs amb el Col·legi Sant Ignasi es va iniciar des de l'any 1927 al 1932 i, després de la guerra civil, del 1939 al 1962.

Encara que la incidència política en el col·legi es mantenia políticament ben minsa, era típic en la mentalitat jesuítica accontentar el poder establert. Per tant, aquest era l'ambient que va viure el mestre Tomàs. Us podeu imaginar la violència interior que devia mantenir perquè es veia constret personalment per raons pràctiques de subsistència.

La descripció d'aquesta època a cura del gran patriota Carles Cardó en el seu llibre *"Les dues tradicions" aparegut anys després (Cap. VIII – 1994), en el qual es pot llegir referint-se a les congregacions religioses d'aquella època que: "es creien fer la millor obra d'educació religiosa maldant per descatalanitzar llurs alumnes. Excloïen tota lectura catalana, feien prèdiques freqüents contra tot tipus de catalanisme, ocultaven, si és que la*

Joan Tomàs folklorista. Arxiu familiar Eulàlia Tomàs

Mestre Joan Tomàs i Parés. Un patriota català al servei de la música

sabien, la història veritable i fins de vegades prohibien parlar el català". Afegim també que molts pares dels alumnes recolzaven aquesta actitud del col·legi, entre d'altres, els meus.

Vaig iniciar les classes de música als 8 anys (1948) amb el mestre Tomàs utilitzant sempre el castellà, que era la llengua oficial del col·legi. Encara recordo les seves indicacions en castellà perquè ja us he explicat abans que un dels condicionants forçats de l'ensenyament en aquell col·legi va ser l'exclusiva utilització del castellà que el Mestre Tomàs va observar respecte als seus alumnes.

I, per altra banda, en aquell moment el català era per a mi una llengua estrangera que ni tan sols entenia.

6. Com a Director de l'Orfeó L'Avenç d'Esplugues (1928-1932)

He recollit aquestes dades del llibre "L'Avenç, la veu d'un poble", obra d'en Jordi Udina i meva, que apareixerà en breu i que us oferim com a primícia.

Aquí teniu també l'estendard i un programa de l'any 1932 d'un concert que va dirigir el propi Mestre Tomàs.

El diari "La Vanguardia"

Joan Tomàs. Arxiu familiar Eulàlia Tomàs

del 19. D'octubre de 1928 ja va informar de la incorporació del mestre Tomàs com a Director de l'Orfeó creat l'any 1906. En el llibre esmentat, es recullen 4 anys de fecunda activitat del mestre, acompanyat sovint pel músic espluguís Pere Mañé i Baleta, anterior Director de l'Orfeó. La seva relació amb L'Avenç fou eminentment educativa, a més a més de la Direcció musical. En efecte, els matinals dels diumenges solia ensenyar música als infants, amb classes de solfeig i cant, fins arribar a organitzar una secció infantil.

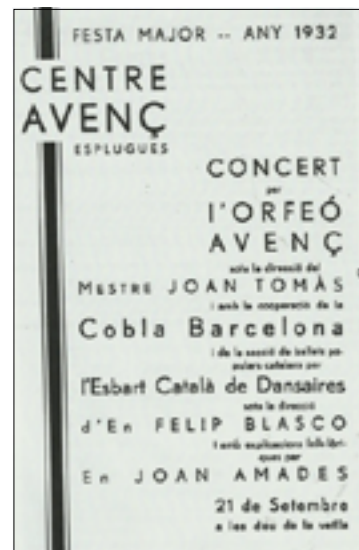
Cal observar que les circumstàncies polítiques d'aquell moment eren tenses però la constància del mestre les hi permetia superar.

Tanmateix va fer conferències com la del 5 de desembre de 1930 relativa a l'obra del Cançoner Popular de Catalunya i nombrosos concerts fins arribar a rebre un homenatge amb parlaments de Joan Brillas i Roser Artigas, quan se li lliurà una batuta com a present.

Finalment, cal esmentar diversos concerts fora de la vila, amb la presència

d'un bon elenc d'orfeonistes espluguins.

Fou a partir de l'any 1932 que es perd el contacte amb el mestre Tomàs a la nostra vila i no hem pogut recollir més dades d'aquest Orfeó.

Concert de l'Orfeó de l'Avenç. 1932

7. Conclusió

El GEE té un especial interès en honorar i donar a conèixer els prohoms que han dignificat Catalunya, perquè en això aconsegueix dignament la seva comesa de recordar o fer conèixer tots aquells que han lluitat per Catalunya i que també a Esplugues va deixar una empremta d'humanitat entre els anys 1928 i 1932, quan va exercir d'educador musical i director de l'Orfeó l'Avenç.

Al capdavant, no pot ser més honorosa l'actitud d'honorar aquells ciutadans que van fer de la seva vida un testimoni de ciutadania i de catalanitat. És així com sobreviuen els pobles.

Estendard de l'Orfeó de l'Avenç

AGENDA D'ACTIVITATS DEL GEE DE JUNY A OCTUBRE DEL 2021

DIJOURS 3 DE JUNY	XERRADA: <i>Un folklorista i un mestre excepcional: Joan Tomàs i Parés.</i> L'Avenç Centre Cultural a les 19:30h
DIMARTS 29 DE JUNY	XERRADA: <i>Aproximació a KLIMT.</i> L'Avenç Centre Cultural a les 19h
DISSABTE 3 JULIOL	Visita a KLIMT. <i>L'Experiència immersiva.</i> Ideal Barcelona. Horari per confirmar.
DIJOURS 7 D'OCTUBRE	Xerrada: <i>Els camps de concentració de Franco.</i> L'Avenç Centre Cultural a les 19:30 h

CENTRES, GRUPS O INSTITUTS D'ESTUDIS.

Avui i confluències amb les universitats (i II)

Els centres d'estudis són formats per persones que estimen la terra, que coneixen el territori, i que vetllen per la recuperació i divulgació del patrimoni del municipi o la comarca on viuen o actuen. A més de ser uns àmbits on es troben la recerca i la investigació amateur i acadèmica sobre un territori o localitat des d'on s'estudia i es conserva, en molts casos, el seu patrimoni històric i on convergeixen idees, inquietuds i visions de futur sobre tots els àmbits del saber,

Els centres d'estudis són, per ells mateixos, un patrimoni excepcional de la nostra història local i comarcal i es fan indispensables per entendre la història del nostre país, ja que sense les monografies locals i comarcals no s'hauria pogut bastir rigorosament la història general. Perquè sense difusió, la recerca perd bona part del seu sentit i no només la difusió de la recerca en si resulta fonamental, sinó la seva divulgació a partir de plantejaments assequibles a tots els públics. I aquesta tasca fonamental de difusió i divulgació l'efectuen els centres d'estudis enfrontant-se a les dificultats de l'economia de mercat per aconseguir el finançament necessari, dia rere dia, trencant la lògica implacable del benefici immediat.

Les relacions entre el món local i el món universitari és molt ampla i profunda, potser un dels motius que han dut a aquest distanciament sigui la competència entre universitats a nivell internacional i els òrgans de govern de les universitats han incentivat polítiques per a estar en els llocs més elevats dels rànquings que les qualifiquen. I el que es quantifica és l'impacte dels treballs acadèmics registrats en aquests llistats, és a dir quantes vegades són citats els autors dels articles i això fa que els òrgans de govern de les universitats

2017. Recercat a Reus

incentivin els seus professors a la publicació en anglès, que produeixen coneixement en anglès. El professorat es veu sotmès a una avaluació anual sobre els articles escrits i a on han estat publicats, els congressos a què han assistit, els capítols de llibre realitzats... i una conferència o un article publicat en un centre d'estudis no és valorat. Per tant els professionals universitaris estan creant coneixement que no traslladen a la societat. I caldria trobar fórmules per tal que participar en les publicacions periòdiques o en les monografies dels centres d'estudis o fer-hi conferències fossin valorades. I que el treball en l'entorn més immediat per convertir-ho en internacional en publicar en anglès en aquestes revistes indexades, no signifiqui deixar de publicar en català. Segur que deuen haver moltes possibilitats per revertir aquesta situació de llunyania del món local.

Des del Grau d'Història de la Universitat de Barcelona, ja fa temps que s'incentiva una d'aquestes accions d'apropament, possibilitant la realització de pràctiques externes amb el mateix valor d'una assignatura d'un quadrimestre en un centre d'estudis a través de la Coordinadora de Cen-

tres d'Estudis de Parla Catalana. I en aquest sentit, durant el primer semestre d'aquest any 2021 el Grup d'Estudis d'Esplugues acull una estudiant del Grau d'Història de la Universitat de Barcelona realitzant les seves pràctiques externes d'acord amb un treball de documentació sobre l'edifici "El Barco".

Cal ressaltar que, des de la Universitat les relacions amb el món local solen ser iniciatives individuals de professors, sobre tot de les humanitats i caldria trobar altres participacions que afavorissin les relacions entre el món universitari i el món local, atès que a nivell internacional la demanda d'intercanvi amb la societat també existeix i va creixent. Hem de fer esment també que les universitats d'altres punts del territori català també porten a terme algunes actuacions per apropar-se al món local.

Fonts:

(1998) *Llibre blanc dels Centres i Instituts d'Estudis de Catalunya*. [Barcelona]: Coordinadora de Centres d'Estudis de Parla Catalana.

(2018) *Missió de la Universitat i confluències amb el món de la recerca local*. Institut Ramon Muntaner.

Web de la Coordinadora de Centres de Parla Catalana: <http://www.ccepc.org/quisom.php>

Butlletí d'informació del Grup d'Estudis d'Esplugues

El pou del
vernís

Consell de redacció: **Equip del Grup d'Estudis**
DIMARTS de 19 a 21 h Telèfon: 93 371 33 50

Dipòsit legal B-16145-2000. Imprimeix: NB COMUNICACIONS sccl

Grup d'Estudis d'Esplugues: Casal de Cultura Robert Brillas, c. Àngel Guimerà, 38, 08950 Esplugues de Llobregat

GRUP D'ESTUDIS D'ESPLUGUES

Pàgina web:

<http://grupestudis.entitats.esplugues.cat>

Facebook: **Grup d'Estudis d'Esplugues**